

UDK: 621.12.011.1: 368.021:368.027.3: 657.412.7:368.712+ 347.518

Dr Milan B. Cerović¹,
predsednik Udruženja korisnika osiguranja

MODELI ORGANIZOVANJA GARANTNOG FONDA

PREGLEDNI RAD

Apstrakt

Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju, koji je stupio na snagu 2009. godine, uređena je institucija Garantnog fonda radi zaštite putnika u javnom prevozu i trećih oštećenih lica koja nesrećnim slučajem nastradaju u saobraćaju, i to u tačno određenim okolnostima. Prošlo je više od sedam godina, a Garantni fond još uvek nije organizovan na način propisan Zakonom, o čemu se u stručnoj javnosti dosta raspravlja.

U prvom, kraćem delu rada obrađena je tematika u vezi s modelima organizovanja zaštite trećih oštećenih lica od određenih rizika u saobraćaju, koji su uređeni direktivama Evropske unije i čime su uspostavljeni evropski standardi na tom polju. Oni su obavezni u svim zemljama članicama Evropske unije, ali se na potpuno isti način primenjuju i u svim drugim evropskim zemljama, što je bio slučaj i u našoj zemlji do 2009. godine, kada su ovi poslovi podeljeni na deo koji obavlja Garantni fond kao samostalno pravno lice i Garantni fond kao organizacioni deo Udruženja osiguravača Srbije. Takav način razdvajanja poslova predstavlja znatno odstupanje od evropskih standarda i višedecenijskog domaćeg iskustva, što sasvim opravdano izaziva šire interesovanje.

U drugom, širem delu rada analizirani su faktori koji utiču na izbor načina organizovanja Garantnog fonda s posebnim naglaskom i detaljnijom analizom domaće prakse, što bi u osnovi trebalo da opredeli izbor modela organizovanja

¹ i-mejl: ukosbg@gmail.com
Rad je primljen: 21.11.2016.
Rad je prihvaćen: 29.11.2016.

Garantnog fonda u našoj zemlji, uz uključivanje nadzora i kontrole u nadležnost Narodne banke Srbije.

Ključne reči: osiguranje, motorna vozila, auto-odgovornost, Garantni fond, modeli organizovanja.

1. Uvod

Garantni fond (GF) nastao je zahvaljujući razvoju obaveznih osiguranja u saobraćaju u cilju obezbeđivanja ravnopravnog položaja svih trećih lica koja nesrećnim slučajem nastradaju u saobraćaju. Prvobitno koncipiran da zaštiti žrtve od neosiguranih i nepoznatih korisnika motornih vozila, Garantni fond je vrlo brzo obuhvatio pokriće obaveza nesolventnih osiguravača, obaveze po osnovu osiguranja od odgovornosti vlasnika vazduhoplova i vlasnika plovila (čamaca), u manjem broju zemalja i obaveze po osnovu zelene karte, a u pojedinim zemljama i neke druge vrste naknade šteta koje nastaju u saobraćajnim udesima (zaprežna vozila, životinje i sl.).

Obavezno osiguranje vlasnika prevoznih sredstava od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima prvi put u našoj zemlji uvedeno je Zakonom o obaveznom osiguranju imovine i lica 1965. godine.² Na specifičan način, bez unapred prikupljenih sredstava, veoma uspešno je obezbeđena zaštita od neosiguranih i nepoznatih prevoznih sredstava, ali ne i po osnovu nesolventnosti društava za osiguranje. Potpuna zaštita uređena je Zakonom o osnovama sistema osiguranja imovine i lica iz 1976. godine, što je zadržano i u Zakonu o osnovama sistema osiguranja imovine i lica iz 1990.³ i u Zakonu o osiguranju imovine i lica iz 1996., ali se zaštita u pogledu nesolventnosti osiguravača mogla ostvariti tek po okončanju stečaja. Na isti način zaštita je regulisana i Zakonom o osiguranju iz 2004. godine. Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju iz 2009. godine (dalje u tekstu: ZOOS)⁴ uređeno je obavezno osiguranje u saobraćaju, osnivanje Garantnog fonda kao samostalnog pravnog lica, njegova nadležnost i način finansiranja i poveravanje javnih ovlašćenja Udruženju osiguravača Srbije, među kojima su i poslovi garantnog fonda za obaveze po osnovu stečaja osiguravača koji su prestali s radom do stupanja na snagu ZOOS-a. Međutim,

² Izmenjen je 1967. godine zbog ukidanja obaveznog osiguranja imovine u društvenoj svojini. Prečišćeni tekst Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju objavljen je u *Službenom listu SFRJ*, broj 11/68.

³ Obezbeđeno je pravo oštećenog lica da naplati štetu od organizacije za osiguranje na čijoj je teritoriji šteta nastala. Organizacija za osiguranje koja je isplatila štetu regresirala se od ostalih osiguravača preko Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije, srazmerno visini ostvarene premije i broju osiguranih prevoznih sredstava u odnosu na ukupnu premiju ostvarenu u republici na čijoj je teritoriji nastao osigurani slučaj.

⁴ Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, *Službeni glasnik RS*, broj 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012 i 7/2013 Odluka Ustavnog suda.

odredbe o organizovanju Garantnog fonda kao samostalnog pravnog lica do danas nisu primenjene.

Institucija GF u našoj zemlji ima veoma dugu tradiciju. Od osnivanja Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije 1968., koje je 2006. promenilo naziv u Udruženje osiguravača Srbije (dalje u tekstu: Udruženje ili UOS), sve poslove GF obavljalo je Udruženje, a nastavilo je da ih obavlja i danas jer, do zaključivanja ovog teksta nije osnovan Garantni fond kao samostalno pravno lice (Zakon, 2009, samostalni čl. 2. o izmeni Zakona).

2. Oblici organizovanja garantnog fonda

Garantni fond se osniva radi ekonomske zaštite putnika u javnom prevozu i trećih oštećenih lica u slučajevima kada je šteta pričinjena upotrebom neosiguranog ili nepoznatog motornog vozila, vazduhoplova, čamca ili drugog prevoznog sredstva, kao i za štetu za čiju je naknadu odgovorno društvo za osiguranje (dalje u tekstu: društvo ili osiguravač) nad kojim je pokrenut stečajni postupak. Postojećim zakonskim rešenjem pokriće stečaja kod nas uređeno je na dva načina, od momenta zaključivanja stečajnog postupka (Zakon, 1996, čl. 99. st. 2. tač. 3. i čl. 106. i Zakon, 2009, čl. 110 st. 2), odnosno od momenta pokretanja stečajnog postupka (Zakon, 2009, čl. 76. tač. 3).

Modeli organizacije poslova koje u osiguranju od građanskopravne odgovornosti u vezi s upotrebom motornih vozila obavlja garantni fond u zemljama Evropske unije (dalje u tekstu: EU) ustanovljeni su u pet ranije donetih direktiva EU, koje su zamenjene konsolidovanom direktivom koja objedinjuje rešenja svih pet prethodnih (Direktiva, 2009, čl. 51.10 i 51.11).⁵ Prvi model je osnivanje GF u formi pravnog lica. Drugi je taj da država članica EU ovlasti određeno telo da naknađuje štete nastale iz upotrebe motornih vozila za koje je njenim nacionalnim pravom predviđeno da ih isplaćuje garantni fond. Ako se država članica opredeli za ovaj drugi model, to znači da poslove garantnog fonda poverava drugom pravnom licu u okviru koga se obrazuje poseban organizacioni deo za obavljanje poslova GF. U preovlađujućem broju evropskih zemalja te organizacije su nacionalna udruženja društava za osiguranje (udruženja osiguravača) ili nacionalni biroi zelene karte osiguranja od auto-odgovornosti koji obavljaju i druge poslove u skladu sa zakonom.⁶

Organizovanje GF u evropskim zemljama izvršeno je u skladu s direktivama EU na jedan od sledećih načina, na garantni fond kao samostalno pravno lice (dalje u tekstu: *samostalan GF*) ili garantni fond kao organizacioni deo Udruženja

⁵ Direktive EU isključivo se odnose na osiguranje od građanske odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila bez osiguranja putnika u javnom prevozu, vlasnika vazduhoplova i vlasnika čamaca.

⁶ Cerović, M: "Uloga i cilj organizacije garantnog fonda u zemljama u okruženju i nekim zemljama EU", *Zbornik radova X savetovanje Udruženja za pravo osiguranja Srbije, Palić 2009.*, str. 261.

osiguravača, Biroa zelene karte ili drugog oblika udruživanja osiguravača (dalje u tekstu: *GF u sastavu Udruženja*).

Izuzev Bosne i Hercegovine, uglavnom zbog određenih specifičnosti uslovljenih političkim uređenjem, u svim ostalim bivšim jugoslovenskim republikama GF je organizovan u okviru jednog od oblika udruživanja osiguravača. U Crnoj Gori i Sloveniji u sastavu udruženja osiguravača, u Hrvatskoj u sastavu Hrvatskog ureda osiguranja, a u Makedoniji u sastavu Nacionalnog biroa zelene karte.

Što se tiče ostalih susednih država, u Mađarskoj je GF u sastavu Udruženja osiguravača, a u Bugarskoj i Rumuniji je samostalno pravno lice. U Bugarskoj je GF organizovan 2005. a počeo je da radi 1. januara 2006. godine, tj. od ulaska Bugarske u Evropsku uniju. GF u toj zemlji vrši i poslove informacionog centra.

U najvećem broju drugih evropskih zemalja GF je organizovan u sastavu Udruženja osiguravača ili Biroa zelene karte, gde se obavljaju poslovi informacionog centra, biroa za naknadu šteta i drugi zajednički poslovi osiguravača. Tako je u Austriji, Nemačkoj, Velikoj Britaniji i dr. Karakterističan slučaj je u Nemačkoj, gde je zakonom propisano da se GF organizuje kao samostalno pravno lice uz ovlašćenje da se ti poslovi po potrebi povere drugom pravnom licu koje je stručno osposobljeno da ih obavlja, što je i učinjeno poveravanjem poslova GF nemačkom udruženju osiguravača.

Postojećim zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju, koji je u primeni od 2009. godine, usklađivanje osiguranja od auto-odgovornosti, kao i obim i način pokrića obaveza garantnog fonda, u skladu je s evropskim standardima uređenim direktivama EU.

U pogledu načina organizovanja GF, kod nas i u drugim evropskim zemljama postoji velika razlika. Prema ZOOS-u, organizovanje GF podeljeno je u dva dela. Podelom poslova na deo koji obavlja Garantni fond kao samostalno pravno lice i deo koji obavlja garantni fond u sastavu Udruženju osiguravača Srbije. Takav način organizovanja i podele poslova GF ne postoji ni u jednoj drugoj evropskoj zemlji. Bez upuštanja u detaljniju analizu sadašnjeg zakonskog rešenja, sama činjenica da pomenuti način organizacije ne postoji u praksi evropskih zemlja dovoljan je razlog da on bude napušten, što se veoma jasno vidi i na osnovu analize dosadašnjih rezultata rada i uticaja izvesnog broja faktora koji u znatnoj meri opredeljuju model i način organizovanja garantnog fonda.

3. Faktori organizacije garantnog fonda

Imajući u vidu da je institucija garantnog fonda obaveznog karaktera i da ju je propisala država, te da pokriva tačno određene obaveze po osnovu obaveznih osiguranja u saobraćaju, da se finansira preko društava za osiguranje na teret premije obaveznih osiguranja, što pada na teret veoma velikog broja osiguranika,

kao i da pruža zaštitu većem broju trećih oštećenih lica, neophodno je obezbediti da GF radi na najekonomičniji i najefikasniji način. Ako isključimo postojeće rešenje u našoj zemlji, gde, po zakonu, trenutno postoje dva garantna fonda, na osnovu iskustva evropskih zemalja GF se organizuje kao samostalno pravno lice ili kao organizacioni deo Udruženja osiguravača, odnosno drugog oblika njihovog udruživanja. Koji je način organizovanja garantnog fonda prihvatljiviji, zavisi od više faktora, među kojima su, po našem mišljenju, najznačajniji sledeći:

1. obim i struktura poslova
2. unutrašnja organizacija
3. upravljanje
4. finansiranje
5. nadzor i kontrola.

3.1. Obim i struktura poslova garantnog fonda

Obim i struktura poslova garantnog fonda zavisi od vrste i visine obaveza za isplatu osigurane sume, odnosno naknadu štete oštećenim licima po osnovu neosiguranog i nepoznatog motornog vozila, vazduhoplova, čamca ili drugog prevoznog sredstva, kao i za koje je vlasnik odnosno korisnik zaključio ugovor o obaveznom osiguranju s društvom za osiguranje nad kojim je pokrenut stečajni postupak.

Zbog karaktera ovog rada, u vezi s razmatranjem uticaja obima i strukture obaveza na izbor modela organizovanja GF, nije od značaja podela po vrstama prevoznih sredstava. Dovoljno je analizirati zbirne podatke za sve vrste prevoznih sredstava u skladu s izvršenim grupisanjem u nastavku ovog rada, čije skraćenice imaju sledeće značenje:

NS = zahtevi po osnovu neosiguranih prevoznih sredstava,

NN = zahtevi po osnovu nepoznatih prevoznih sredstava,

ST = zahtevi po osnovu stečaja i

U = uz navedene skraćenice označava zbir zahteva za naknadu štete podnetih garantnom fondu neposredno ili preko pošte u redovnom postupku, kao i zahtevā putem tužbe preko nadležnog suda.

Obavljanje poslova i izvršavanje obaveza koje padaju na teret sredstava garantnog fonda vrši stručna služba po kriterijumima i standardima koji se primenjuju u obavezanim vrstama osiguranja u saobraćaju u skladu sa zakonom. Veličina operativnog dela stručne službe GF, koja prima i obrađuje zahteve za naknadu štete (dalje u tekstu: zahtev, predmet ili šteta), prvenstveno zavisi od broja podnetih zahteva za naknadu štete (dalje u tekstu: PZ), broja i iznosa likvidiranih zahteva za naknadu štete (dalje u tekstu: LZ) i broja i iznosa rezervisanih zahteva za naknadu štete (dalje u tekstu: RZ), i s vremenom se tome prilagođava. Za model

organizovanja GF bitna je analiza podataka za tri gorenavedene grupe i njihov zbir, što je prikazano na tabelama i na grafikonima u ovom radu.

3.1.1. Podneti zahtevi za naknadu štete Garantnom fondu

Radi ekonomske zaštite putnika u javnom prevozu i trećih oštećenih lica, u slučaju kada je šteta pričinjena upotrebom neosiguranog ili nepoznatog prevoznog sredstva, kao i za štetu za čiju je naknadu odgovorno društvo za osiguranje nad kojim je pokrenut stečajni postupak, GF prima odštetne zahteve i vrši njihovu procenu, likvidaciju i isplatu osigurane sume, odnosno naknadu štete. Zahtevi se podnose u redovnom postupku neposredno ili preko pošte i u sudskom postupku podnošenjem tužbe protiv GF. U ovom radu NN, NS i ST zahtevi u redovnom i u sudskom postupku prikazani su zbirno.

Tabela 1: Broj podnetih zahteva za naknadu štete Garantnom fondu 1997–2015. godine

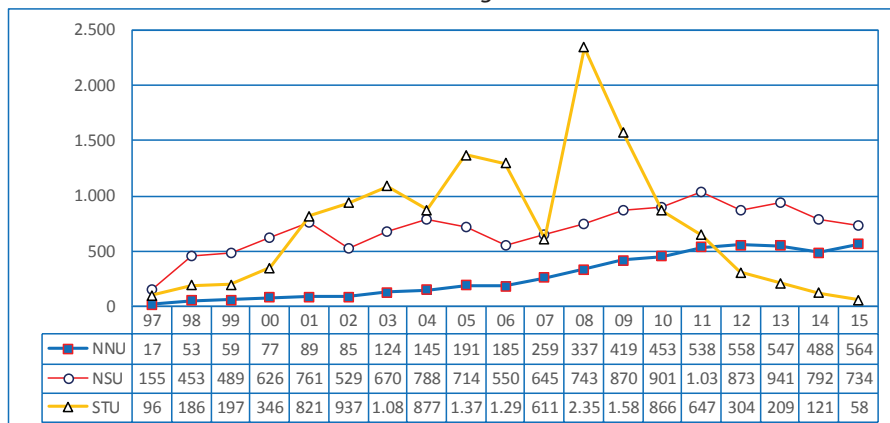
Godina	NN			NS			ST			Ukupno PZ	
	Broj	% rasta	% NN	Broj	% rasta	% NS	Broj	% rasta	% ST	Broj	% rasta
97	17	100,0	6,3	155	100,0	57,8	96	100,0	35,8	268	100,0
98	53	211,8	7,7	453	192,3	65,5	186	93,8	26,9	692	158,2
99	59	11,3	7,9	489	7,9	65,6	197	5,9	26,4	745	7,7
00	77	30,5	7,3	626	28,0	59,7	346	75,6	33,0	1.049	40,8
01	89	15,6	5,3	761	21,6	45,5	821	137,3	49,1	1.671	59,3
02	85	-4,5	5,5	529	-30,5	34,1	937	14,1	60,4	1.551	-7,2
03	124	45,9	6,6	670	26,7	35,7	1.085	15,8	57,7	1.879	21,1
04	145	16,9	8,0	788	17,6	43,5	877	-19,2	48,5	1.810	-3,7
05	191	31,7	8,4	714	-9,4	31,3	1.375	56,8	60,3	2.280	26,0
06	185	-3,1	9,1	550	-23,0	27,1	1.298	-5,6	63,8	2.033	-10,8
07	259	40,0	17,1	645	17,3	42,6	611	-52,9	40,3	1.515	-25,5
08	337	30,1	9,8	743	15,2	21,7	2.350	284,6	68,5	3.430	126,4
09	419	24,3	14,6	870	17,1	30,3	1.581	-32,7	55,1	2.870	-16,3
10	453	8,1	20,4	901	3,6	40,6	866	-45,2	39,0	2.220	-22,6
11	538	18,8	24,2	1.036	15,0	46,6	647	-25,3	29,1	2.221	0,0
12	558	3,7	32,2	873	-15,7	50,3	304	-53,0	17,5	1.735	-21,9
13	547	-2,0	32,2	941	7,8	55,5	209	-31,3	12,3	1.697	-2,2
14	488	-10,8	34,8	792	-15,8	56,5	121	-42,1	8,6	1.401	-17,4
15	564	15,6	41,6	734	-7,3	54,1	58	-52,1	4,3	1.356	-3,2
Svega	5.188	xxx	16,0	13.270	xxx	40,9	13.965	xxx	43,1	32.423	xxx

Izvor: UOS, Garantni fond.

Podaci na tabeli broj 1 ukazuju da se 43,1 odsto od ukupnog broja podnetih zahteva odnosi na zahteve za naknadu štete iz GF po osnovu stečaja osiguravača, 40,9 odsto po osnovu neosiguranih i 16 odsto po osnovu nepoznatih korisnika prevoznih sredstava.

Izuzev smanjenja 2004, 2006. i 2007., broj podnetih zahteva po osnovu stečaja od 1996. sa 96 predmeta povećao se u 2008. na 2.350 predmeta, a od tada pa sve do 2015. godine beleži značajan pad.

Grafikon 1: Broj zahteva za naknadu štete podnetih Garantnom fondu 1997–2015. godine

Izvor: UOS, Garantni fond.

Prilikom opredeljivanja za model i način organizovanja garantnog fonda veoma je bitno imati u vidu koliko je zahteva podneto po osnovu neosiguranih i nepoznatih prevoznih sredstava, a koliko po osnovu stečaja. Kretanje broja podnetih zahteva po osnovu stečaja prikazano na grafikonu broj 1 ukazuje na to da se, počev od 2008. godine, njihov broj znatno smanjuje, naročito poslednjih godina, i da će za nekoliko godina u potpunosti nestati, izuzev malog broja renti koje će se isplaćivati u dužem vremenskom periodu, ali to po obimu ne predstavlja ni velik deo posla ni velik iznos obaveza.

3.1.2. Likvidirani zahtevi za naknadu štete od Garantnog fonda

Likvidirani zahtevi za naknadu štete obuhvataju predmete po kojima je prihvaćena isplata osigurane sume, odnosno naknada štete ili rente, kao i zahteve odbijene zbog nepostojanja pokrića ili druge neophodne dokumentacije za utvrđivanje pravnog osnova i visine odštete.

Tabela 2: Broj likvidiranih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. godine

Godina	NN			NS			ST			Ukupno LZ	
	Broj	% rasta	% NN	Broj	% rasta	% NS	Broj	% rasta	% ST	Broj	% rasta
97	0	100	0,0	0	100	0,0	0	100	0,0	0	100
98	18	0,0	8,3	137	0,0	63,4	61	0,0	28,2	216	0,0
99	33	83,3	8,2	307	124,1	76,0	64	4,9	15,8	404	87,0
00	39	18,2	9,2	297	-3,3	70,4	86	34,4	20,4	422	4,5
01	63	61,5	7,9	447	50,5	56,1	287	233,7	36,0	797	88,9
02	54	-14,3	6,6	544	21,7	66,7	218	-24,0	26,7	816	2,4
03	114	111,1	8,1	688	26,5	48,9	605	177,5	43,0	1.407	72,4
04	111	-2,6	6,0	766	11,3	41,5	971	60,5	52,5	1.848	31,3
05	116	4,5	7,0	708	-7,6	42,7	833	-14,2	50,3	1.657	-10,3
06	222	91,4	8,6	814	15,0	31,4	1.557	86,9	60,0	2.593	56,5
07	176	-20,7	9,4	750	-7,9	40,0	947	-39,2	50,6	1.873	-27,8
08	275	56,3	10,5	735	-2,0	28,1	1.603	69,3	61,3	2.613	39,5
09	350	27,3	10,7	819	11,4	25,0	2.104	31,3	64,3	3.273	25,3
10	361	3,1	16,6	795	-2,9	36,5	1.025	-51,3	47,0	2.181	-33,4
11	420	16,3	20,6	854	7,4	41,9	763	-25,6	37,5	2.037	-6,6
12	661	57,4	26,8	1.014	18,7	41,1	791	3,7	32,1	2.466	21,1
13	575	-13,0	27,8	925	-8,8	44,7	568	-28,2	27,5	2.068	-16,1
14	511	-11,1	30,5	923	-0,2	55,1	241	-57,6	14,4	1.675	-19,0
15	585	14,5	38,0	808	-12,5	52,4	148	-38,6	9,6	1.541	-8,0
Svega	4.684	xxx	15,7	12.331	xxx	41,3	12.872	xxx	43,1	29.887	xxx

Izvor: UOS, Garantni fond.

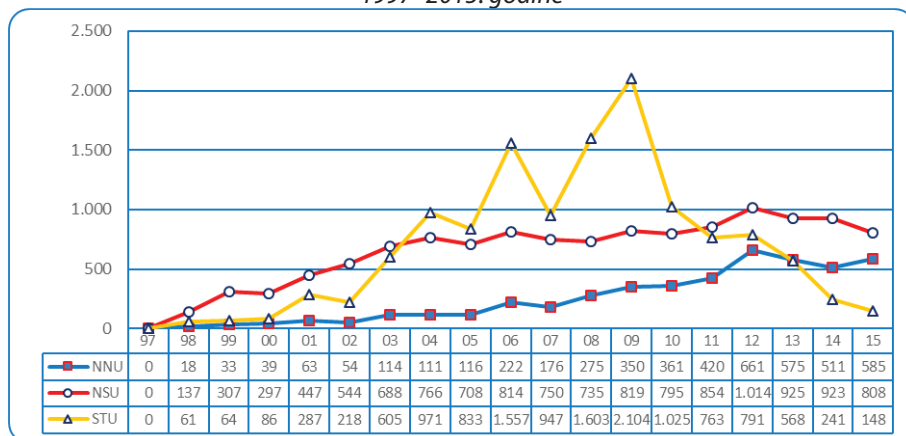
Slično broju podnetih zahteva, pokazuje i kretanje obima poslova gledano preko broja likvidiranih zahteva za naknadu štete. Najveće učešće u ukupnom broju likvidiranih zahteva od 43,1 odsto zauzimaju zahtevi po osnovu stečaja, 41,3 odsto po osnovu neosiguranih i 15,7 odsto po osnovu nepoznatih korisnika prevoznih sredstava. U zadnjih nekoliko godina u svim vrstama zahteva veći je broj likvidiranih od broja podnetih zahteva, što ukazuje na to da se efikasnost obavljanja poslova i izvršavanja obaveza stalno povećavala, čemu posebno doprinosi kontinuirano smanjivanje predmeta po osnovu stečaja.

Važno je ukazati na činjenicu da je u pojedinim godinama broj likvidiranih zahteva po osnovu neosiguranih i nepoznatih korisnika prevoznih sredstava u zbiru zajedno manji od broja likvidiranih zahteva po osnovu stečaja, kao u periodu

od 2004. do 2009. godine, u kojoj su likvidirana čak 2.104 zahteva, što je znatno više od zbira zahteva po osnovu neosiguranih i nepoznatih korisnika prevoznih sredstava u bilo kojoj godini posmatranog perioda.

Kretanje broja likvidiranih zahteva za naknadu štete pokazuje da se obim poslova Garantnog fonda smanjuje i da će u narednom periodu opasti za oko 40 odsto u odnosu na ukupan obim poslova u posmatranom periodu, što je detaljnije prikazano na grafikonu broj 2.

Grafikon 2: Broj likvidiranih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. godine

Izvor: UOS, Garantni fond.

Kretanje broja likvidiranih NN, NS i ST zahteva potvrđuje sasvim realno očekivanje znatnog smanjenja obima poslova u narednom periodu zbog toga što će u obradi ostati samo zahtevi po osnovu neosiguranih i nepoznatih prevoznih sredstava.

Iznos likvidiranih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda u evrima prikazan je po srednjem kursu dinara koji utvrđuje NBS na dan 31. decembar svake godine.

Tabela 3: Iznos likvidiranih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. u evrima

Godina	NN			NS			ST			Ukupno LZ	
	Iznos	% rasta	% NN	Iznos	% rasta	% NS	Iznos	% rasta	% ST	Iznos	% rasta
97	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0
98	14.218	100,0	8,3	140.075	100,0	82,1	16.392	100,0	9,6	170.685	100,0
99	73.237	415,1	15,8	340.980	143,4	73,7	48.558	196,2	10,5	462.775	171,1

M. Cerović: Modeli organizovanja Garantnog fonda

Godina	NN			NS			ST			Ukupno LZ	
	Iznos	% rasta	% NN	Iznos	% rasta	% NS	Iznos	% rasta	% ST	Iznos	% rasta
00	56.173	-23,3	18,5	160.939	-52,8	53,0	86.573	78,3	28,5	303.685	-34,4
01	170.745	204,0	20,7	403.209	150,5	48,8	252.110	191,2	30,5	826.064	172,0
02	172.358	0,9	12,2	786.891	95,2	55,8	451.709	79,2	32,0	1.410.957	70,8
03	407.373	136,4	17,7	1.066.211	35,5	46,4	823.619	82,3	35,9	2.297.202	62,8
04	406.183	-0,3	11,6	1.414.644	32,7	40,2	1.693.968	105,7	48,2	3.514.794	53,0
05	349.298	-14,0	6,6	1.517.249	7,3	28,6	3.441.670	103,2	64,8	5.308.218	51,0
06	594.509	70,2	7,9	1.744.798	15,0	23,1	5.199.127	51,1	69,0	7.538.434	42,0
07	604.402	1,7	9,5	1.893.333	8,5	29,7	3.883.626	-25,3	60,9	6.381.361	-15,3
08	821.983	36,0	10,6	1.691.617	-10,7	21,8	5.243.765	35,0	67,6	7.757.365	21,6
09	1.106.843	34,7	10,1	2.310.742	36,6	21,2	7.498.333	43,0	68,7	10.915.918	40,7
10	963.842	-12,9	13,4	2.199.902	-4,8	30,5	4.049.783	-46,0	56,1	7.213.526	-33,9
11	1.560.969	62,0	21,7	1.926.700	-12,4	26,8	3.701.636	-8,6	51,5	7.189.306	-0,3
12	1.086.979	-30,4	19,9	2.022.201	5,0	37,0	2.349.735	-36,5	43,0	5.458.915	-24,1
13	1.275.744	17,4	25,2	2.617.782	29,5	51,8	1.159.327	-50,7	22,9	5.052.853	-7,4
14	1.095.797	-14,1	23,8	2.375.366	-9,3	51,6	1.131.898	-2,4	24,6	4.603.061	-8,9
15	1.195.138	9,1	33,0	1.900.764	-20,0	52,5	522.043	-53,9	14,4	3.617.945	-21,4
Svega	11.955.792	xxx	14,9	26.513.404	xxx	33,1	41.553.870	xxx	51,9	80.023.065	xxx

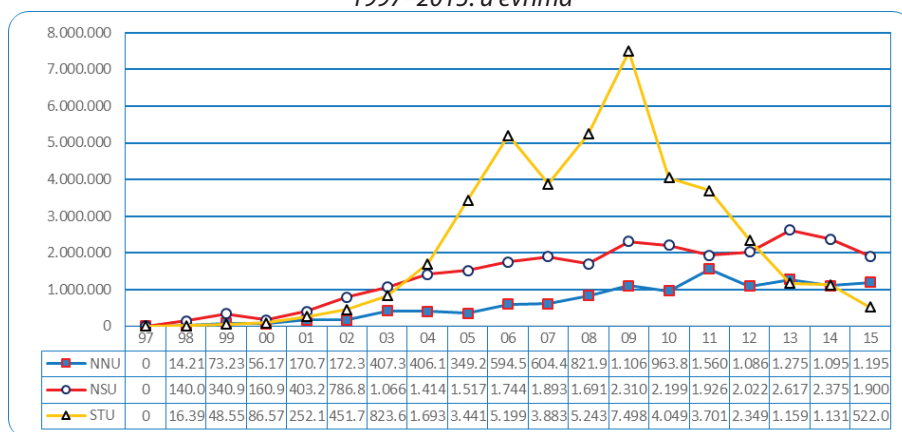
Izvor: UOS, Garantni fond.

Karakteristično je da se čak 51,9 odsto ukupnog iznosa svih vrsta naknada štete iz GF odnosi na zahteve po osnovu stečaja, 33,1 odsto po osnovu neosiguranih i 14,9 odsto po osnovu nepoznatih prevoznih sredstava. U periodu od 2004. do 2011. godine iznos isplaćenih zahteva po osnovu stečaja veći je od zbira šteta koje su prčinili neosigurani i nepoznati korisnici prevoznih sredstava. Od 2009. godine, kada je po osnovu stečaja likvidirano 7,5 miliona evra, odnosno 68,7 odsto ukupnog iznosa likvidiranih šteta, njihov iznos se svake godine smanjivao, tako da je 2015. godine iznosio 0,5 miliona evra odnosno 14,4 procenta. Isplatom preostalih obaveza po osnovu stečaja smanjiće se visina doprinosa jer obaveze po osnovu neosiguranih i nepoznatih vlasnika prevoznih sredstava zajedno iznose oko 3,5 miliona evra godišnje. Od početka posmatranog perioda sve do 2006. povećavalo se učešće stečaja u ukupnom iznosu likvidiranih zahteva za naknadu štete. U 2007. je opalo, da bi se u sledeće dve godine osetno povećalo zbog početka prevremene isplate zahteva otkupom koji je nastavljen do današnjih dana, ali bez obzira na tu činjenicu, učešće likvidiranih šteta i isplaćenih odšteta po osnovu stečaja u neprekidnom je padu, što je sasvim očekivano zbog toga što se bliži kraj prestanka te vrste obaveza Garantnog fonda.

Od visine iznosa likvidiranih zahteva za naknadu štete u najvećoj meri zavisi visina potrebnog doprinosa Garantnom fondu jer se utvrđuje u zavisnosti od dospelosti za isplatu podnetih zahteva. Zbog toga što se svi postojeći zahtevi odnose na stečajne iz perioda pre 2006., od kada novih stečajeva nije bilo, niti je realno očekivati da će ih u narednom periodu biti, izmirivanjem preostalih obaveza, ova vrsta obaveza prestaje da postoji i opterećuje sredstva Garantnog fonda.

Kao stalni posao garantnog fonda, ostaju obaveze po osnovu neosiguranih i nepoznatih prevoznih sredstava koje se u najvećem obimu odnose na osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih vozila od auto-odgovornosti. Među njima su obaveze po osnovu neosiguranih vozila oko dva puta veće od obaveza po osnovu nepoznatih prevoznih sredstava. U narednom periodu te dve vrste obaveza, prvenstveno po osnovu neosiguranih prevoznih sredstava, predstavljaju celokupan posao garantnog fonda, što treba imati u vidu pri izboru modela organizovanja GF.

Grafikon 3: Iznos likvidiranih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. u evrima

Izvor: UOS, Garantni fond.

Kretanje iznosa likvidiranih zahteva za naknadu štete po osnovu stečaja prikazano na grafikonu broj 3 potvrđuje da se u 2015. iznos znatno smanjio u odnosu na iznose u periodu od 2003. do 2014., uz tendenciju osetnijeg neprekidnog smanjivanja od 2009. godine.

3.1.3. Rezervisani zahtevi za naknadu štete od Garantnog fonda

Broj rezervisanih zahteva na kraju svake godine još izraženije ukazuje na trend smanjivanja od kretanja broja podnetih i broja i iznosa likvidiranih zahteva

M. Cerović: Modeli organizovanja Garantnog fonda

za naknadu štete, jer od 2005. godine nijedno društvo za osiguranje koje obavlja poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju nije otišlo u stečaj.

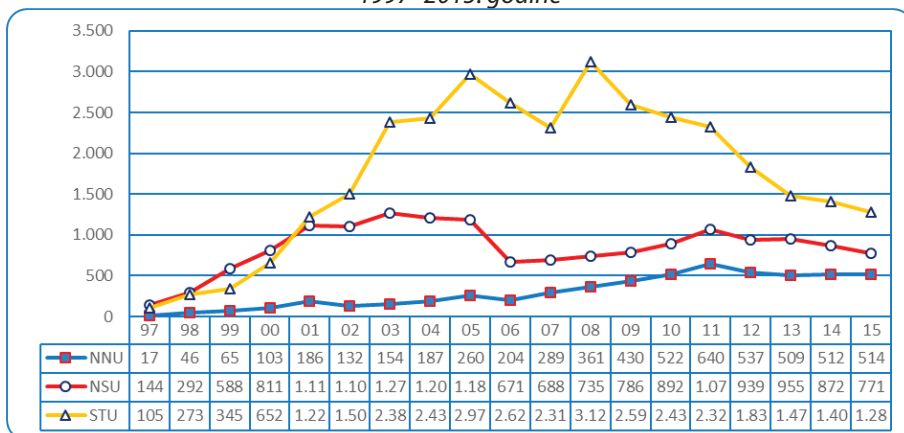
Tabela 4: Broj rezervisanih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. godine

Godina	NN			NS			ST			Ukupno RZ	
	Broj	% rasta	% NN	Broj	% rasta	% NS	Broj	% rasta	% ST	Broj	% rasta
97	17	100,0	6,4	144	100,0	54,1	105	100,0	39,5	266	100,0
98	46	170,6	7,5	292	102,8	47,8	273	160,0	44,7	611	129,7
99	65	41,3	6,5	588	101,4	58,9	345	26,4	34,6	998	63,3
00	103	58,5	6,6	811	37,9	51,8	652	89,0	41,6	1.566	56,9
01	186	80,6	7,4	1.112	37,1	44,1	1.223	87,6	48,5	2.521	61,0
02	132	-29,0	4,8	1.101	-1,0	40,3	1.501	22,7	54,9	2.734	8,4
03	154	16,7	4,0	1.273	15,6	33,4	2.381	58,6	62,5	3.808	39,3
04	187	21,4	4,9	1.207	-5,2	31,5	2.432	2,1	63,6	3.826	0,5
05	260	39,0	5,9	1.181	-2,2	26,7	2.975	22,3	67,4	4.416	15,4
06	204	-21,5	5,8	671	-43,2	19,2	2.624	-11,8	75,0	3.499	-20,8
07	289	41,7	8,8	688	2,5	20,9	2.318	-11,7	70,3	3.295	-5,8
08	361	24,9	8,6	735	6,8	17,4	3.121	34,6	74,0	4.217	28,0
09	430	19,1	11,3	786	6,9	20,6	2.598	-16,8	68,1	3.814	-9,6
10	522	21,4	13,5	892	13,5	23,2	2.439	-6,1	63,3	3.853	1,0
11	640	22,6	15,9	1.074	20,4	26,6	2.323	-4,8	57,5	4.037	4,8
12	537	-16,1	16,2	939	-12,6	28,4	1.836	-21,0	55,4	3.312	-18,0
13	509	-5,2	17,3	955	1,7	32,5	1.477	-19,6	50,2	2.941	-11,2
14	512	0,6	18,4	872	-8,7	31,3	1.405	-4,9	50,4	2.789	-5,2
15	514	0,4	20,0	771	-11,6	30,0	1.283	-8,7	50,0	2.568	-7,9
Svega	5.668	0,0	10,3	16.092	0,0	29,2	33.311	0,0	60,5	55.071	0,0

Izvor: UOS, Garantni fond.

Daleko najveći broj od 33.311 zahteva ili 60,5 odsto od svih vrsta rezervisanih zahteva za naknadu štete od GF odnosi se na predmete po osnovu stečaja, 16.092 zahteva ili 29,2 procenta po osnovu neosiguranih i 5.668 zahteva ili 10,3 odsto po osnovu nepoznatih korisnika prevoznih sredstava.

Grafikon 4: Broj rezerviranih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. godine

Izvor: UOS, Garantni fond.

Značajno je ukazati na neprekidan opadajući trend broja rezerviranih šteta po osnovu stečaja od 2008., kada je rezerviran 3.121 zahtev, pa sve do 2015. godine, kada je taj broj smanjen na 1.283 predmeta, što je veoma važno imati u vidu pri odlučivanju o izboru načina organizovanja Garantnog fonda. Kretanje broja predmeta po osnovu neosiguranih i nepoznatih korisnika prevoznih sredstava od 2006. godine, koji ostaju za rad GF u narednim godinama, prilično se ustalio, što je takođe veoma značajan faktor.

Tabela 5: Iznos rezerviranih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. u evrima

Godina	NN			NS			ST			Ukupno RZ	
	Iznos	% rasta	% NN	Iznos	% rasta	% NS	Iznos	% rasta	% ST	Iznos	% rasta
97	22.852	100	4,6	188.020	100	38,2	281.773	100	57,2	492.645	100
98	191.446	737,8	16,1	437.686	132,8	36,8	560.365	98,9	47,1	1.189.497	141,5
99	389.007	103,2	11,7	2.148.693	390,9	64,9	774.451	38,2	23,4	3.312.152	178,4
00	192.518	-50,5	9,0	1.059.624	-50,7	49,7	879.075	13,5	41,2	2.131.217	-35,7
01	388.481	101,8	8,9	1.408.142	32,9	32,1	2.590.848	194,7	59,1	4.387.470	105,9
02	854.566	120,0	10,7	2.554.896	81,4	32,1	4.561.751	76,1	57,2	7.971.213	81,7
03	750.839	-12,1	6,5	3.404.104	33,2	29,4	7.432.162	62,9	64,1	11.587.104	45,4
04	969.726	29,2	7,1	3.869.776	13,7	28,4	8.783.658	18,2	64,5	13.623.160	17,6

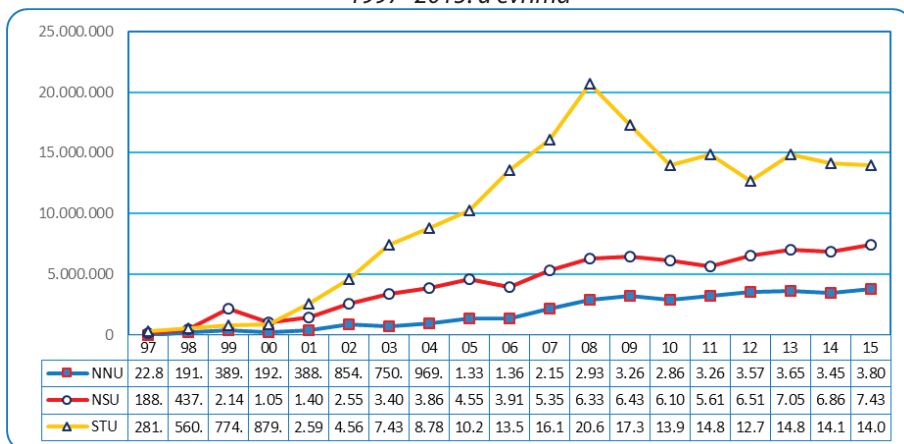
M. Cerović: Modeli organizovanja Garantnog fonda

Godina	NN			NS			ST			Ukupno RZ	
	Iznos	% rasta	% NN	Iznos	% rasta	% NS	Iznos	% rasta	% ST	Iznos	% rasta
05	1.339.170	38,1	8,3	4.559.448	17,8	28,2	10.253.039	16,7	63,5	16.151.656	18,6
06	1.361.975	1,7	7,2	3.916.202	-14,1	20,8	13.578.757	32,4	72,0	18.856.933	16,7
07	2.155.092	58,2	9,1	5.350.095	36,6	22,7	16.111.288	18,7	68,2	23.616.476	25,2
08	2.931.834	36,0	9,8	6.333.087	18,4	21,1	20.692.125	28,4	69,1	29.957.046	26,8
09	3.262.825	11,3	12,1	6.431.774	1,6	23,8	17.314.610	-16,3	64,1	27.009.209	-9,8
10	2.861.664	-12,3	12,5	6.104.479	-5,1	26,6	13.977.224	-19,3	60,9	22.943.368	-15,1
11	3.261.554	14,0	13,7	5.611.759	-8,1	23,6	14.891.391	6,5	62,7	23.764.704	3,6
12	3.574.791	9,6	15,7	6.518.565	16,2	28,6	12.706.435	-14,7	55,7	22.799.790	-4,1
13	3.650.433	2,1	14,3	7.059.396	8,3	27,6	14.848.225	16,9	58,1	25.558.055	12,1
14	3.456.769	-5,3	14,2	6.860.370	-2,8	28,1	14.109.686	-5,0	57,8	24.426.825	-4,4
15	3.801.709	10,0	15,1	7.430.876	8,3	29,4	14.008.673	-0,7	55,5	25.241.258	3,3

Izvor: UOS, Garantni fond.

Posmatrano po godinama, učešće iznosa rezervisanih zahteva za naknadu štete po osnovu stečaja u ukupno rezervisanom iznosu nešto je veće nego učešće u ukupnom broju svih rezervisanih zahteva. Za razliku od kretanja tog broja, iznos rezervisanih zahteva za naknadu štete u evrima, prikazan na grafikonu broj 4, ukazuje na to da je trend smanjenja nešto usporeniji. Pri tome treba imati u vidu da je prosečan iznos rezervisanih zahteva od 10.919 evra znatno veći od 3.527 evra, koliko je iznosio prosečan iznos likvidiranih zahteva za naknadu štete u 2015. godini, te da ima osnova očekivati da će prosečan iznos ovih rezervisanih zahteva, kada budu likvidirani, najverovatnije biti manji.

Grafikon 5: Iznos rezervisanih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda 1997–2015. u evrima

Izvor: UOS, Garantni fond.

Slično broju rezervisanih zahteva ponaša se i njihov iznos krajem svake godine posmatranog perioda, ali uz nešto usporeniji pad kod stečaja i blago povećanje po osnovu neosiguranih i nepoznatih prevoznih sredstava.

Treba ukazati i na činjenicu da obrada zahteva za naknadu štete polazi od pravila i principa da obaveze GF imaju isti karakter i tretman kao da postoji zaključeno osiguranje u skladu sa zakonom. To se prvenstveno odnosi na poslove obrade zahteva za naknadu štete od prijema zahteva, procene, utvrđivanja pravnog osnova i visine, likvidacije i isplate šteta. Upravo zbog toga stručna služba GF upućena je da veoma blisko saraduje sa stručnim službama osiguravača, što se definiše i usklađuje preko nadležnih organa, od Skupštine do komisija za određene poslove u sastavu Udruženja. U vezi s radom Garantnog fonda, to su Komisija za motorna vozila, Komisija za aktuarske poslove, Komisija za zelenu kartu, Komisija za GF, Komisija za IT i duge komisije koje se obrazuju po potrebi. Takav oblik saradnje nije moguće uspostaviti ili je to teže učiniti kad je posredi samostalni garantni fond, a ukoliko je GF u sastavu Udruženja, ona je u potpunosti i automatski uspostavljena bez ikakvih dodatnih troškova.

Prikazani podaci o obimu poslova po podnetim, likvidiranim i rezervisanim zahtevima za naknadu šteta koje padaju na teret sredstava Garantnog fonda potvrđuju da su obaveze po osnovu stečaja predstavljale najveći deo ukupnih obaveza, da se osnovano očekuje njihovo smanjivanje i da ih za nekoliko godina više neće biti. To je veoma bitan faktor koji utiče na izbor modela organizacije Garantnog fonda. Sasvim je sigurno da će se obim poslova GF veoma brzo znatno

smanjiti. To će dovesti do smanjenja doprinosa i broja zaposlenih koji rade poslove prijema i obrade zahteva za naknadu šteta, što će nadalje zahtevati smanjenje i drugih poslova GF.

Ako se GF organizuje kao samostalno pravno lice, uskoro se može očekivati disproporcija u broju zaposlenih koji obavljaju *operativne poslove* u korist broja lica koja obavljaju *druge poslove*, što se neće dogoditi ako GF bude u sastavu Udruženja.

3.1.4. Zahtevi za naknadu štete u postupku stečaja

Na sličnu situaciju ukazuju i podaci Agencije za osiguranje depozita (dalje u tekstu Agencija) za jun 2016. godine za osiguravajuća društva u stečajnom postupku koji je u toku i čije obaveze još uvek nisu dospele za isplatu na teret sredstava GF. Obaveze koje će po završetku stečaja pasti na teret Garantnog fonda za četiri društva u stečaju, gde je u postupku stečaja održana rasprava za glavnu deobu („Balkan“, „Ekos“, „Sim“ i „Strela“) za 4.801 priznat zahtev iznose 1.125.449.715 dinara, a za dva društva gde u postupku stečaja nije održana rasprava za glavnu deobu („Evropa“ i „Imperijal“) za 5.480 podnetih zahteva za naknadu štete taj iznos je 1.123.379.243 dinara (Agencija, 2016). U vezi s ovim obavezama treba imati u vidu da je Garantnom fondu u sastavu Udruženja od 2008. do 2015. godine podneto 4.788 zahteva, od kojih su po rešenju o glavnoj deobi otkupljena ili isplaćena 4.204 zahteva za naknadu štete u iznosu od 1.440.463.065 dinara (11.843.371 evra po srednjem kursu NBS na dan 31. decembar 2015.), što znači da su buduće obaveze po osnovu stečaja tih društava za toliko manje.

Sve vrste prikazanih podataka GF u sastavu Udruženju (Zakon, 1996. čl. 143)⁷ od 1997. do 2015. godine ukazuju na to da se glavni problem i najveći obim poslova odnosio na obaveze po osnovu stečaja društava za osiguranje, koje su bile znatno veće od obaveza po osnovu neosiguranih i nepoznatih korisnika prevoznih sredstava zajedno.

U posmatranom periodu nije bilo zahteva za naknadu štete po osnovu upotrebe vazduhoplova, a po osnovu upotrebe čamaca pokriće je stupilo na snagu 2009. godine, od kada su počeli da se podnose i prvi zahtevi. Veoma je malo zahteva i po osnovu osiguranja putnika u javnom prevozu. Kao i u svim evropskih zemljama, daleko najveći obim poslova GF odnosi se na osiguranje od auto-odgovornosti.

Treba ukazati na to da je postojeća podela poslova Garantnog fonda na dva pravna lica uspostavila nejednakost između oštećenih lica po osnovu stečaja do stupanja na snagu ZOOS-a, koja u pojedinim slučajevima svoje pravo nisu

⁷ Stupanjem na snagu Zakona o osiguranju (*Službeni glasnik RS*, br. 55/2004 i 70/2004) prestao je da važi Zakon o osiguranju imovine i lica (*Službeni list SRJ*, br. 30/96, 57/98, 53/99, 55/99), osim odredaba o obaveznom osiguranju (čl. 73–108, čl. 111 i 112) i odredaba o poveravanju javnih ovlašćenja (čl. 143–146) koje su važile do stupanja na snagu Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, *Službeni glasnik RS*, broj 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012 i 7/2013, Odluka Ustavnog suda.

ostvarila ni posle deset godina čekanja, u odnosu na lica koja to pravo stižu od otvaranja stečajnog postupka posle stupanja na snagu ZOOS-a.

3.1.5. Struktura zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda

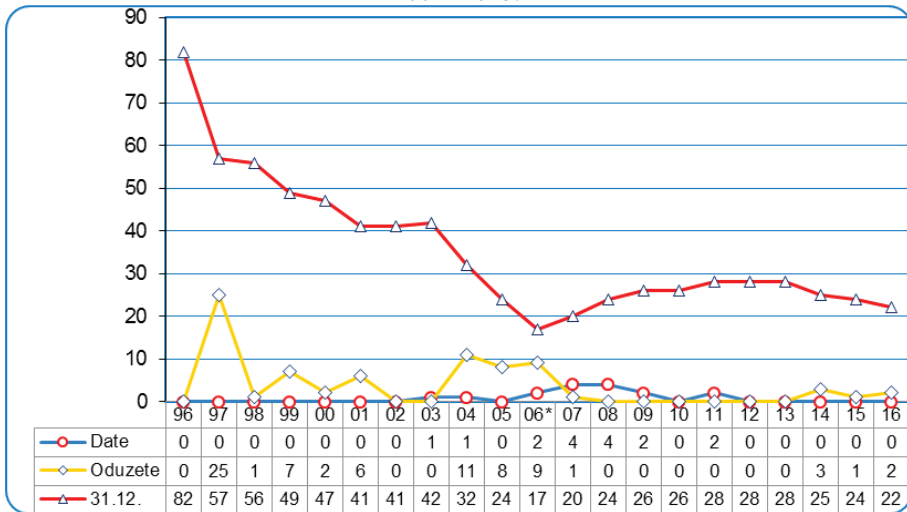
Za rad Garantnog fonda veoma je značajno analizirati strukturu zahteva za naknadu štete i kakva su očekivanja u narednom periodu. Bez obzira na to što su razlike po zemljama veoma velike, neophodno je imati u vidu da neosigurani vlasnici prevoznih sredstava, a pre svega neosigurani vlasnici motornih vozila, predstavljaju veliki problem osiguravača i najveći obim poslova garantnih fondova svih evropskih zemalja. Broj neosiguranih korisnika motornih vozila u pojedinim zemljama premašuje 30 procenata broja registrovanih motornih vozila.⁸ Treba napomenuti da je u mnogim evropskim zemljama broj neosiguranih motornih vozila veći ili blizu broju registrovanih vozila u našoj zemlji, kao u Bugarskoj, Italiji, Ukrajini, Velikoj Britaniji i dr. I pored preduzimanja niza mera problemi u vezi s neosiguranim korisnicima motornih vozila u mnogim evropskim zemljama i dalje su aktuelni, a u pojedinim i veoma izraženi. Oni u najvećoj meri opterećuju garantne fondove evropskih zemalja i na odgovarajući način utiču na modele njihovog organizovanja, upravljanja, finansiranja, kontrole i nadzora. Najbolja situacija je u zemljama sa oko jedan do dva odsto neosiguranih motornih vozila. U tu grupu zemalja duži niz godina spada i Srbija, sa učešćem od oko 1,5 odsto neosiguranih motornih vozila, što je, izuzev Slovenije, bolje od svih zemalja u okruženju.⁹

Od uvođenja obaveznih osiguranja u saobraćaju 1965. pa sve do 1996. godine u našoj zemlji, kao i u svim ostalim jugoslovenskim republikama, nije bilo problema u pokriću obaveza garantnog fonda čiju je funkciju, izuzev u kratkom periodu od 1965. do 1968. godine, obavljalo Udruženje. U našoj zemlji problemi su nastali početkom 90-ih godina prošlog veka, ali ne zbog neosiguranih i nepoznatih korisnika prevoznih sredstava već zbog tadašnjeg stanja na tržištu osiguranja od auto-odgovornosti i mnoštva pokrenutih stečajnih postupaka nad osiguravajućim društvima, što je do tada nezabeleženo na evropskim prostorima.

⁸ U zemljama nastalim od bivših jugoslovenskih republika broj neosiguranih motornih vozila kreće se oko jedan procenat u Sloveniji, 30 odsto u Makedoniji, 20 procenata u Bosni i Hercegovini, pet odsto u Crnoj Gori i oko tri procenta u Hrvatskoj, što je znatno manje u odnosu na 11 posto, koliko ih je bilo 2007. godine.

⁹ Da bi jedna zemlja postala član podsistema registarske oznake u sistemu zelene karte, ne može imati više od dva procenta neosiguranih korisnika motornih vozila, što je omogućilo da Srbija 2010. godine postane član.

Grafikon 6: Pregled broja datih i oduzetih dozvola za rad društvima za osiguranje 1997–2015.

Izvor: Savezno ministarstvo finansija i Narodna banka Srbije.

Na osnovu podataka Saveznog ministarstva finansija (dalje u tekstu: SMF) i Narodne banke Srbije (dalje u tekstu: NBS), od 1996. do 2007. godine u Srbiji je 66 društava za osiguranje izgubilo dozvolu za rad i nad većinom je pokrenut stečajni postupak. Najveći broj društava obavljao je samo poslove osiguranja od auto-odgovornosti, a po okončanju stečaja njihove nepokrivene obaveze po osnovu osiguranja putnika u javnom prevozu i po osnovu osiguranja od auto-odgovornosti padale su na teret sredstava Garantnog fonda.

Broj društava za osiguranje je sa 82 u 1996. pao na 24 društva u 2015. godini. Obaveze po osnovu stečaja u najvećem obimu opterećivale su poslovanje Garantnog fonda u sastavu Udruženju, ali su uprkos mnogobrojnim izazovima veoma uspešno izvršavane. Sada se bliži njihov kraj i ulazak Garantnog fonda u dosta povoljnije okolnosti. Sasvim je sigurno da se prethodni period više ne može dogoditi, da je veoma mala verovatnoća da neko društvo padne pod stečaj i da će se Garantni fond u narednom periodu fokusirati na obavljanje poslova i izvršavanje obaveza po osnovu neosiguranih i nepoznatih korisnika prevoznih sredstava čiji je obim osetno manji od onog koji je u posmatranom periodu postojao zbog velikog broja zahteva za naknadu štete po osnovu stečaja. Treba imati u vidu da su posle 2007. godine prestala s radom četiri društva za osiguranje koja su obavljala poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju („Top gan“, „Prizma“, „Takovo“ i AS), a da ni u jednom slučaju njihove obaveze nisu pale na teret Garantnog fonda.

Na model organizovanja GF utiče i starosna struktura otvorenih zahteva za naknadu štete po godinama podnošenja zahteva i to kakva su očekivanja u vezi s njihovom likvidacijom i isplatom. Na tabeli broj 6 prikazan je broj i iznos rezervisanih zahteva za naknadu štete na teret sredstava Garantnog fonda u evrima po zvaničnom srednjem kursu dinara NBS na dan 31. decembar 2015. godine zbirno za predmete u redovnom i za predmete u sudskom postupku, kao i za ostale zahteve.

*Tabela 6: Nerešeni zahtevi za naknadu štete od Garantnog fonda
po godinama podnošenja zahteva
Iznosi u evrima na dan 31. 12. 2015. godine*

Godina	NN		NS		ST		Ostali zahtevi		Ukupno	
	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
97	0	0	0	0	3	7.400	0	0	3	7.400
98	0	0	7	2.467	9	12.744	0	0	16	15.211
99	2	0	11	22.480	13	47.276	0	0	26	69.756
00	2	4.933	11	68.900	55	407.763	1	0	69	481.596
01	0	0	24	173.962	91	473.551	0	0	115	647.513
02	5	31.061	37	244.800	132	1.030.541	0	0	174	1.306.402
03	4	4.111	17	165.807	109	1.030.620	3	822	133	1.201.361
04	4	39.465	23	115.753	78	603.175	1	2.467	106	760.859
05	6	60.020	28	213.799	155	1.073.897	3	0	192	1.347.717
06	5	86.315	24	366.675	112	619.384	8	0	149	1.072.374
07	8	87.152	27	247.054	105	884.142	2	0	142	1.218.349
08	15	185.613	26	441.623	146	1.475.231	3	0	190	2.102.468
09	15	134.645	28	288.697	118	1.589.824	1	0	162	2.013.166
10	7	44.974	34	436.647	66	849.231	0	0	107	1.330.852
11	26	269.051	40	339.129	39	542.564	1	0	106	1.150.744
12	36	387.084	59	523.036	38	449.081	0	0	133	1.359.201
13	74	610.702	99	684.453	33	427.489	1	0	207	1.722.644
14	95	358.558	100	601.951	15	56.032	3	31.243	213	1.047.785
15	221	886.734	253	1.314.875	20	162.528	5	9.455	499	2.373.592
Svega	525	3.190.418	848	6.252.108	1.337	11.742.475	32	43.987	2.742	21.228.988

Izvor: UOS, Garantni fond.

Na osnovu ovih podataka, može se zaključiti da postoji veliki broj zahteva koji se vode u evidencijama GF, ali nisu dospeli za rešavanje zbog nedostatka određene dokumentacije ili zbog nepokretanja prekinutog sudskog postupka, bez

M. Cerović: Modeli organizovanja Garantnog fonda

obzira na to što su podneti pre deset i više godina. To skreće pažnju da se u velikom broju slučajeva približava nastupanje opšteg roka zastarelosti, što znači da postoji realna mogućnost da znatan deo tih obaveza neće ni pasti na teret sredstava GF.

Slično starosnoj strukturi po godinama podnošenja zahteva za naknadu štete na teret sredstava GF stvar stoji i sa zahtevima u vezi s društvima za osiguranje koja su prestala sa radom i nad kojima je zaključen stečaj, kao i s društvima za osiguranje nad kojima je postupak stečaja u toku. Iznos rezervacije na tabeli broj 7 utvrđen je na isti način kao pri preračunavanju dinarskih iznosa u evre prikazan na tabeli broj 6.

Tabela 7: Pregled nerešenih zahteva za naknadu štete od Garantnog fonda po društvima za osiguranje u evrima na dan 31. 12. 2015. godine

Redni broj	Društvo	Redovni		Sudski		Ukupno	
		Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
1	Agroosiguranje	0	0	1	0	1	0
2	Auto Nena	0	0	1	0	1	0
3	Balkan	0	0	8	91.674	8	91.674
4	Dinara	0	0	11	115.107	11	115.107
5	Drini	0	0	1	0	1	0
6	Ekos	4	19.733	158	1.626.460	162	1.646.193
7	Evropa	4	1.932	29	266.144	33	268.076
8	Imperijal	11	103.906	197	1.718.381	208	1.822.287
9	Jug legrap	0	0	2	12.333	2	12.333
10	Kosmet	0	0	7	108.163	7	108.163
11	Krajina	0	0	24	142.239	24	142.239
12	MBO	0	0	1	0	1	0
13	Metalkop	0	0	12	127.472	12	127.472
14	Mond	0	0	15	39.876	15	39.876
15	NIOS	1	6.938	23	181.584	24	188.522
16	Omega	0	0	33	197.630	33	197.630
17	Omnia	2	7.083	32	205.605	34	212.688
18	Oplenac	0	0	23	167.930	23	167.930
19	Osiguranje plus	0	0	2	0	2	0
20	Panonija	0	0	14	177.530	14	177.530
21	Peštermont	0	0	2	0	2	0
22	Plava tačka	0	0	30	42.836	30	42.836
23	Prizma	0	0	5	4.111	5	4.111

M. Cerović: Modeli organizovanja Garantnog fonda

Redni broj	Društvo	Redovni		Sudski		Ukupno	
		Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
24	Sandžak broker	0	0	5	45.221	5	45.221
25	Sava	0	0	9	150.403	9	150.403
26	Sim	7	150.050	172	2.475.115	179	2.625.165
27	Sombor	0	0	1	30.224	1	30.224
28	Srbos	5	88.886	109	763.580	114	852.465
29	Stari grad	3	40.028	236	1.965.957	239	2.005.985
30	Strela	2	6.413	67	334.961	69	341.374
31	Šumadija	0	0	26	243.406	26	243.406
32	Talija	0	0	7	16.444	7	16.444
33	Takovo	2	0	0	0	2	0
34	Timok	0	0	10	43.689	10	43.689
35	Top gan	0	0	14	0	14	0
36	Vitas metalkop	0	0	1	16.444	1	16.444
37	Winer broker	0	0	2	2.467	2	2.467
38	Ostala društva	0	0	6	4.522	6	4.522
	Ukupno	41	424.968	1.296	11.317.507	1.337	11.742.475

Izvor: UOS, Garantni fond.

Izuzev šest društava za osiguranje nad kojima je postupak stečaja u toku („Balkan“, „Ekos“, „Evropa“, „Imperijal“, „Sim“ i „Strela“), za sva ostala društva za osiguranje stečajni postupak je završen. Nema smetnji za likvidaciju i isplatu njihovih preostalih obaveza na teret GF, uz uslov da je podneta neophodna dokumentacija za utvrđivanje pravnog osnova i visine odštete, a za predmete u sudskom postupku i da je sudski postupak pokrenut, ukoliko je prethodno bio prekinut. Treba napomenuti da izmirivanje ovih obaveza ne zavisi od stručne službe Garantnog fonda već od daljih postupaka podnosilaca zahteva. Pri tome, važno je imati u vidu da postoji veliki broj predmeta po kojima se iz raznih razloga odustalo od zahteva za naknadu štete (neosnovani zahtevi, smrtni slučajevi podnosilaca zahteva i sl.), da će u pojedinačnim slučajevima s protokom vremena to pravo postepeno zastarevati i da će na taj način određeni zahtevi prestati da se vode u evidencijama Garantnog fonda.

Prikazano kretanje i sasvim realno očekivanje smanjivanja broja i iznosa zahteva po osnovu stečaja u narednom periodu zahtevaće i smanjivanje broja izvršilaca koji neposredno rade na prijemu i obradi predmeta za naknadu štete, tj. na operativnim poslovima, jer će u obradi ostati samo zahtevi po osnovu neosiguranih i nepoznatih korisnika prevoznih sredstava. U slučaju organizovanja samostalnog

GF za nekoliko godina broj izvršilaca koji obavljaju upravne, tehničke i opšte tj. *druge poslove* biće znatno veći od broja izvršilaca na operativnim poslovima, što je, posmatrano iz ekonomskog aspekta, veoma skupo i neopravdano.

Višegodišnje dobro domaće i inostrano iskustvo potvrđuje da su troškovi rada GF u sastavu Udruženja znatno niži, što upućuje na zaključak da je takvo rešenje ekonomičnije i efikasnije, da je u većem interesu društava za osiguranje, osiguranika i trećih oštećenih lica kao korisnika osiguranja, ali svakako i u interesu šire društvene zajednice.

3.2. Unutrašnja organizacija garantnog fonda

Organizacija Garantnog fonda prvenstveno zavisi od obima poslova koji se mere brojem zahteva za naknadu štete i iznosom obaveza koje se isplaćuju iz sredstava GF.

Garantni fond kao samostalno pravno lice obuhvata sve funkcije preko kojih se ostvaruju ciljevi i izvršavaju obaveze zbog kojih je osnovan. To znači da unutrašnja organizaciona struktura zahteva angažovanje više raznih vrsta i profila kadra, a u pojedinačnim slučajevima i bez obzira na obim poslova. Za uspešno izvršavanje obaveza po osnovu podnetih zahteva za naknadu štete unutrašnja organizaciona struktura obuhvata funkciju prijema i obrade zahteva radi utvrđivanja pravnog osnova i visine naknade štete (dalje u tekstu: *operativni poslovi*) i funkcionisanje uprave, finansija, tehničkih i opštih poslova, održavanje IT i obezbeđivanje uslova za vršenje eksterne revizije i nadzora (dalje u tekstu: *drugi poslovi*).

Organizacioni deo unutrašnje organizacije u obliku sektora, odeljenja ili službe koji obavlja *operativne poslove*, po broju izvršilaca zavisi od obima poslova tj. od broja i vrste podnetih zahteva za naknadu štete i s vremenom se tome prilagođava, a u osnovi je ista bez obzira na to da li je GF samostalan ili je u sastavu Udruženja. Isti slučaj je i u vezi s licima zaposlenim po ugovoru na poslovima lekara cenzora, aktuara i eventualno na drugim poslovima u zavisnosti od specifičnosti i vrste zahteva za naknadu štete. Troškovi obavljanja *operativnih poslova* imaju varijabilni karakter i zavise od obima i vrste izvršenih poslova. Što se tiče *drugih poslova* GF i njihovih troškova, situacija je sasvim različita.

Garantni fond kao samostalno pravno lice, pored gorenavedenog organizacionog *operativnog dela* i broja izvršilaca tj. zaposlenih u njemu, mora imati zaposlene koji obavljaju poslovodnu, upravnu, pravnu i opštu, finansijsku, tehničku funkciju i funkciju održavanja IT, tj. organizacioni deo ili više njih za *druge poslove*. U najboljem slučaju, za ove poslove potrebno je angažovati oko 10 lica (direktor GF, pravnik za pravne, upravne i opšte poslove, računovođa, blagajnik, tehnički sekretar, higijeničar, jedno lice za posluživanje napitaka, kurir, arhivar,

jedno lice za održavanje IT). Troškovi rada u vezi s obavljanjem *drugih poslova* koje vrše organizacioni delovi gde su raspoređena gorenavedena lica u najvećem delu imaju fiksni karakter, ne zavise ili veoma malo zavise od obima operativnih poslova, visine doprinosa i drugih elemenata u vezi s radom Garantnog fonda.

Ukoliko je GF organizovan u sastavu Udruženja, sve gorenavedene *druge poslove* obavljaju lica koja rade i koja će raditi u Udruženju. U slučaju da je GF u sastavu Udruženja, biće mu dodati i poslovi koji se iz delokruga tih lica odnose na GF. U vezi s tim, treba imati u vidu da će za toliko biti smanjen poslovni prostor i njegovo održavanje, što svakako znači da su troškovi rada GF u sastavu Udruženja znatno manji. Zajednički troškovi Udruženja raspoređuju se na organizacione delove (Zelena karta, Informacioni centar, Registar štetnih događaja, GF, Biro za naknadu šteta i drugi poslovi Udruženja). Izuzev GF, skoro svi drugi poslovi koje obavlja Udruženje odnose se na osiguranje od auto-odgovornosti. Pri tome treba imati u vidu da se preko 98 odsto svih poslova GF odnosi na auto-odgovornost. Zajednički troškovi se raspoređuju na organizacione delove Udruženja po određenim ključevima, ali je skoro nebitno koliko su ti ključevi tačni jer se u krajnjom liniji preko 98 odsto svih troškova rada Udruženja pokriva na teret premije osiguranja od auto-odgovornosti. Zbog toga je najvažnije da se pokrivaju stvarni troškovi i da se ne dopusti nenamenska upotreba tih sredstava, što treba da bude predmet internog nadzora, eksterne revizije, ali pre svega sveobuhvatnog, detaljnog i stručnog nadzora i kontrole koju sprovodi Narodna banka Srbije, o čemu će biti reči nešto kasnije.

Model organizovanja Garantnog fonda treba da obezbedi efikasno i ekonomično poslovanje, što se ne postiže razdvajanjem poslova na Garantni fond kao samostalno pravno lice i na garantni fond u sastavu Udruženja, i to samo razdvajanjem zahteva za naknadu štete po osnovu stečaja društava za osiguranje, kako je uređeno postojećim zakonskim rešenjem.¹⁰

Povezujući analizirani obim poslova i unutrašnju organizaciju, sasvim je osnovano i opravdano zadržati dosadašnji model organizovanja garantnog fonda u sastavu Udruženja jer se na taj način obezbeđuje efikasnije i ekonomičnije poslovanje u odnosu na Garantni fond kao samostalno pravno lice. Ovo opredeljenje potvrđuje i činjenica da autor ovog teksta nije pronašao nijedan rad o Garantnom fondu u kome se zastupa teza da u našoj zemlji treba organizovati garantni fond kao samostalno pravno lice, a u svim do kojih je došao podržava se organizovanje garantnog fonda u sastavu Udruženja.

¹⁰ Slavnić, J: "Nedostaci u načinu organizovanja garantnog fonda i u propisanim merama nadzora u novom zakonu o obaveznom osiguranju u saobraćaju", *Revija za pravo osiguranja*, broj 3/2010, strana 12.

3.3. Upravljanje garantnim fondom

Upravljanje samostalnim garantnim fondom zahteva poslovodni organ i skupštinu ili upravni odbor, što je sadašnjim zakonskim rešenjem predviđeno (Zakon, 2009. čl. 81), ali sasvim suprotno praksi najvećeg broja evropskih zemalja. U evropskim zemljama garantnim fondom upravljaju društva za osiguranje i u najvećem broju slučajeva s pravom svakog društva na jedan glas, plus broj glasova u zavisnosti od visine doprinosa koji uplaćuju GF-u. U sadašnjem zakonskom rešenju društvima je to pravo uskraćeno (Zakon, 2009. čl. 86. st. 1), tako da je u pogledu upravljanja samostalan GF više postao paradržavna institucija, što je sasvim suprotno evropskim standardima. Ne upuštajući se detaljnije u to pitanje, ukazaćemo na ekonomski aspekt razlika u vezi s upravljanjem GF-om kao samostalnim pravnim licem i kao organizacionim delom Udruženja.

Samostalan GF ima direktora i kolektivni organ upravljanja (skupštinu ili upravni odbor) u kojima bi, na osnovu iskustva evropskih zemalja, trebalo da bude najmanje po jedan predstavnik svakog društva za osiguranje koje obavlja poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju, s pravom na po jedan glas, plus broj glasova koji se stiže u zavisnosti od visine doprinosa koje to društvo plaća GF-u. U pojedinim zemljama, u kolektivnom organu upravljanja GF ima i predstavnika pojedinih ministarstva s pravom glasa, kao u Francuskoj, ili bez prava glasa, kao u Grčkoj. U svakom slučaju, samostalan GF mora imati kolektivni organ od 5, 7 ili više članova ukoliko u njemu budu predstavnici svih osiguravača koji obavljaju poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju. Troškovi vezani za funkciju rukovođenja i upravljanja (direktor i kolektivni organ) jesu fiksni i u celini terete sredstva GF.

Ukoliko je *GF u sastavu Udruženja*, ti troškovi su neuporedivo niži jer Udruženje već ima i, bez obzira na to da li će pri njemu biti ili neće biti GF, imaće generalnog sekretara, Skupštinu, Upravni odbor, Nadzorni odbor i komisije za pojedine vrste poslova, što u celini obuhvata i poslove GF-a. Samo deo troškova rukovođenja i upravljanja Udruženjem opterećivaće sredstva GF, u zavisnosti od ključa po kome se raspoređuju. Pored toga, treba dodati da je upravljanje u ovom slučaju sveobuhvatnije jer su na više načina uključena skoro sva društva za osiguranje kao članovi Udruženja, a po potrebi je veoma lako izvršiti i određeno prilagođavanje.

3.4. Finansiranje garantnog fonda

Finansiranje garantnog fonda počiva na sredstvima koja društva za osiguranje uplaćuju u obliku doprinosa iz premije obaveznih osiguranja u saobraćaju i drugim prihodima u skladu sa zakonom.

U slučaju osnivanja *samostalnog GF* neophodno je obezbediti početna sredstva za poslovni prostor, opremu i početak rada, što zahteva angažovanje

budžetskih sredstava, kako je već i definisano postojećim zakonskim rešenjem (Zakon, 2009. čl. 73. st. 4. i čl. 75. st. 1. tač. 2).

Ako je *GF organizacioni deo Udruženja*, nikakva sredstva za početak rada nisu potrebna niti ima potrebe za angažovanjem budžetskih sredstava.

Visina potrebnog doprinosa zavisi od dospelosti obaveza po zahtevima za naknadu štete i visine troškova rada garantnog fonda. Postojećim zakonskim rešenjem troškovi rada GF u sastavu Udruženja pokrivaju se preko dela posebnog doprinosa koji društva za osiguranje plaćaju Udruženju za vršenje poverenih poslova. Bez obzira na tu okolnost, kao i na to kako će se ubuduće pokrivati troškovi rada GF-a, veoma je bitno da model organizacije GF-a bude što ekonomičniji.

Prema propisima o obaveznom osiguranju u saobraćaju do dana stupanja na snagu zakona iz 1996. godine (čl. 102) i posle stupanja na snagu ZOOS (čl. 87), višak odnosno manjak prihoda nad rashodima garantnog fonda prenosi se u narednu godinu i uračunava se prilikom utvrđivanja visine potrebnog doprinosa za naredni period, zavisno od dospelosti obaveza. To rešenje je postalo univerzalno i treba ga zadržati jer se zasniva na dobrom domaćem iskustvu i iskustvu evropskih zemalja.

3.5. Nadzor i kontrola nad radom garantnog fonda

Nadzor nad obavljanjem poslova garantnog fonda zahteva veoma stručan i odgovoran pristup jer se odnosi na zaštitu interesa velikog broja osiguranika obaveznih osiguranja od odgovornosti u saobraćaju i većeg broja trećih oštećenih lica koja svoju zaštitu obezbeđuju preko GF-a uz sasvim realno očekivanje da će se taj broj u narednom periodu stalno povećavati.

Pored internih oblika kontrole i eksterne revizije, veoma je važno da nadzor i kontrola nad obavljanjem poslova GF, ali i drugih poslova koje po zakonu obavlja Udruženje, bude poverena Narodnoj banci Srbije, uz otklanjanje nekih nedostataka.¹¹ Svi ti poslovi finansiraju se preko obaveznih osiguranja u saobraćaju i čine znatan deo delatnosti osiguranja u celini nad kojim nadzor i kontrolu sprovodi NBS. Pri tome se mora imati u vidu i činjenica da je NBS jedina koja je organizaciono, kadrovski i stručno za to osposobljena. Zbog toga zakonom treba urediti da Udruženje obavlja poslove garantnog fonda i druge poslove iz oblasti obaveznih osiguranja u saobraćaju, ali ne u pravnoj formi javnih ovlašćenja. Takvo rešenje nije poznato u uporednom pravu niti ga primenjuju druge evropske zemlje, a sve su određene poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju poverile udruženju ili drugom obliku udruživanja društava za osiguranje. U slučaju poslova garantnog fonda to su uradile Austrija, Crna Gora, Hrvatska, Mađarska, Makedonija, Nemačka, Slovenija, Velika Britanija i dr., što je od 1968. godine do sada bilo uređeno i u našoj zemlji.

¹¹ Slavnić, J: navedeni članak, strana 13 i 14.

Nadzor i kontrolu nad radom Udruženja treba da vrši Narodna banka Srbije. Za to postoji više razloga, ali ćemo ukazati samo na tri. Prvo, zbog toga što se radi o obaveznom osiguranju koje je propisala država i nad kojim je nadzor uređen detaljnije od drugih vrsta osiguranja. Drugo, po obimu poslova taj segment osiguranja obuhvata više od trećine ukupne premije svih vrsta neživotnih osiguranja, a po nekim drugim elementima poslovanja, i preko 50 odsto. Treće, u poslednjih 5-6 godina pokazalo se da dosadašnji nadzor nad obavljanjem poslova garantnog fonda u sastavu Udruženja nije bio na potrebnom nivou, što je rezultiralo pojavom određenih nepravilnosti, pre svega u nenamenskoj upotrebi doprinosa i drugih sredstava, koje su pre svega posledica subjektivnih faktora i neodgovarajućeg nadzora. Da je NBS imala pravo nadzora, tih propusta i nepravilnosti ne bi bilo ili bi bar brzo bili otklonjeni. Pri tome treba imati u vidu da i drugi poslovi Udruženja predstavljaju znatan deo poslova obaveznih osiguranja u saobraćaju koji imaju širi društveni, a u pojedinim segmentima i međunarodni značaj.

4. Zaključak

Model organizovanja garantnog fonda prvenstveno zavisi od obima poslova i troškova rada u vezi s izvršavanjem obaveza koje padaju na teret garantnog fonda, ali i od nekih drugih faktora.

Analizirani rezultati rada garantnog fonda u našoj zemlji, prikazani u ovom radu, potvrđuju da se obim poslova po osnovu stečaja neprekidno smanjuje, da tih poslova uskoro više neće biti, izuzev renti i regresa, koji se takođe smanjuju. Za nekoliko godina ostaće samo obaveze po osnovu neosiguranih i nepoznatih prevoznih sredstava. To će zahtevati smanjivanje broja zaposlenih u operativnom delu unutrašnje organizacije garantnog fonda, koji obavlja poslove prijema i obrade zahteva za naknadu šteta, što će uticati na smanjivanje broja izvršilaca koji obavljaju druge poslove i na smanjivanje troškova rada garantnog fonda, a u krajnjoj liniji i na smanjivanje visine potrebnog doprinosa garantnom fondu.

Ukoliko se organizuje garantni fond kao samostalno pravno lice, realno je da se pojavi disproporcija između broja zaposlenih u operativnom delu posla i broja lica koja obavljaju druge poslove, što povećava troškove rada garantnog fonda, a samim tim i visinu doprinosa u odnosu na doprinos koji bi se izdvajao za pokriće obaveza po štetama i troškova rada garantnog fonda u sastavu Udruženja.

Podržavamo pristalice stava da dobru tradiciju treba nastaviti i da u našoj zemlji treba zadržati model organizovanja garantnog fonda u sastavu Udruženja. Da je to rešenje u svakom pogledu ekonomičnije, rentabilnije, produktivnije i efikasnije, da je u interesu veoma velikog broja osiguranika, trećih oštećenih lica, drugih korisnika osiguranja i društava za osiguranje koja obavljaju poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju, ali u svakom slučaju i u interesu šire društvene zajednice.

Veoma je važno imati u vidu da garantni fond u sastavu Udruženja uspešno funkcioniše blizu 50 godina, da je na isti način, izuzev Bosne i Hercegovine, organizovan u zemljama nastalim od bivših jugoslovenskih republika, ali i činjenicu da je na isti ili približno sličan način organizovan u većini drugih evropskih zemalja.

Neophodno je da nadzor i kontrola nad radom Garantnog fonda i drugih poslova Udruženja osiguravača Srbije bude u nadležnosti Narodne banke Srbije, jer se radi o značajnom delu poslova obaveznih osiguranja u saobraćaju koji su detaljnije od ostalih vrsta osiguranja uređeni zakonom.

Literatura

- Cerović, M: „Uloga i cilj organizacije garantnog fonda u zemljama u okruženju i nekim zemljama EU“, *Zbornik radova X savetovanje Udruženja za pravo osiguranja Srbije „Integracija prava osiguranja Srbije u evropski (EU) sistem osiguranja“*, Palić 2009, str. 260.
- Cerović, M: „Dvanaest godina rada Garantnog fonda pri Udruženju osiguravača Srbije“, *Tokovi osiguranja*, broj 4/2009, str. 27.
- Slavnić, J: „Nedostaci u načinu organizovanja garantnog fonda i propisanim merama nadzora u novom zakonu o obaveznom osiguranju u saobraćaju“, *Revija za pravo osiguranja*, broj 3/2010, str. 9–19.
- Šulejić, P: „Osvrt na neke odredbe novog Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju“, *Tokovi osiguranja*, br. 1/2010, str. 7–9.
- Direktiva 2009/103/EC Skupštine i Saveta Evrope od 16. septembra 2009. koja se odnosi na osiguranje građanskopravne odgovornosti u vezi sa upotrebom motornih vozila, i ustanovljenje obaveze da se osigura od te odgovornosti, *Službeni list OJL* 263, 07/10/2009 str. 0011–0031.
- Savezno ministarstvo finansija (SMF), 23.08.2002., Spisak društava za osiguranje i reosiguranje, kojima je Savezno ministarstvo finansija oduzelo dozvolu za rad, posle 6. jula 1997. godine.
- Zakon o obaveznom osiguranju imovine i lica, *Službeni list SFRJ*, broj 15/65.
- Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, *Službeni list SFRJ*, broj 11/68.
- Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, *Službeni list SFRJ*, br. 24/76.
- Zakon o osiguranju imovine i lica, *Službeni list SFRJ*, 17/90, 82/90 i *Službeni list SRJ*, br. 31/93, 24/94
- Zakon o osiguranju imovine i lica, *Službeni list SRJ*, broj 30/96, 57/98, 53/99, 55/99.
- Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, *Službeni glasnik RS*, broj 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012 i 7/2013 Odluka Ustavnog suda.